

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-10-30

Diarienummer EXF-2023-02619

Handläggare

Nina Skoger

Telefon:

E-post: nina.skoger@exploatering.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över remiss SOU 2023:50 En svensk modell för försörjningsberedskap

Förslag till beslut

I Exploateringsnämnden

1. Exploateringsnämnden tillstyrker förslaget över SOU 2023:50 *En modell för svensk försörjningsberedskap* utifrån exploateringsförvaltningens tjänsteutlåtande och översänder tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som exploateringsnämndens eget yttrande.
2. Exploateringsnämnden förklarar beslutet omedelbart justerat.

Sammanfattning

Utredningen är en av flera med syfte att skala upp Sveriges totalförsvar och rikets robusthet. Denna utredning inom området civilt försvar/civil beredskap. Tidigare har utredningen Materialförsörjningsstrategi, SOU 2022:24, för det militära försvaret presenterats. Utredningen föreslår att MSB skall få ett uppdrag som nationellt samordnande funktion och kontaktpunkt för försörjningsberedskapen. Utredningen besvarar inte frågor om vilka varor eller volymer av varor som är mest väsentliga och har inte heller haft det uppdraget. Försörjningsanalyser skall genomföras inom sektorerna elektronisk kommunikation och post, energiförsörjning, finansiella tjänster, hälsa/vård/omsorg, livsmedelsförsörjning/dricksvatten och transporter. På lokal nivå skall länsstyrelserna bistå med behovsanalyser och behöver stöd av kommunerna.

Utredningen föreslår att beredskapslagring skall inrättas och tre olika former presenteras som möjliga: avtalad beredskapslagring, beredskapslagring i statlig regi, beredskapslagring i kommunal eller privat verksamhet. Med hänsyn till omvärldsläget uttrycker utredningen att det i flera fall inte går att avvakta att utredningens förslag får genomslag, utan arbete behöver inledas omgående.

Förslagen i utredningen kan förväntas få konsekvenser för vissa statliga och kommunala myndigheter avseende personalresurser, kompetensbehov, kontakter med näringslivet och hantering av säkerhetsskyddsklassificerad information. Förvaltningen bedömer att utredningen kan få konsekvenser för det lokala näringslivet och ev för anspråk på mark.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utredningen tydliggör att staten bär huvudansvaret för försörjningsberedskapen men även att staten kan komma att ersätta externa deltagare för betydande kostnader för att delta i

planerings- och övningsverksamhet som staten anordnar. Enskilda och icke-statliga aktörer kan förväntas att på egen bekostnad upprätthålla en viss grundberedskap för att hantera mindre störningar i egen verksamhet.

För kommuner och regioner gäller den kommunala finansieringsprincipen. För aktivitetsbaserade åtgärder som kräver statlig styrning föreslås riktade bidrag användas. För det fallet att kommuner åläggs pliktlagring i beredskapssyfte föreslås att kommunen ersätts av staten.

Företag ansvarar normalt själva för finansieringen av författningsreglerade skyldigheter att vidta beredskapsåtgärder.

Näringslivskonsekvensanalys

Förvaltningen bedömer att konsekvenserna av utredningens förslag kan få påverkan för näringslivet och företagen i Göteborg. I nuläget är det svårbedömt hur effekten kan falla ut då det är beroende av vägval i styrning såväl nationellt som lokalt. Nedan får därför ses som förvaltningens initiala bedömningar och försiktiga framåtblick.

Förvaltningens initiala bedömning är att de sektorer som av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap pekats ut som samhällsviktiga behöver bedömas som prioriterade¹. Ett flertal av dessa sektorer är också dem där utredningen påtalar att försörjningsanalyser behöver inledas. I takt med att behovs och försörjningsanalyser genomförs av länsstyrelsen på lokal nivå, i samverkan med kommuner och regioner, så bedömer förvaltningen att bilden av samhällsviktiga företag lokalt kan komma att förtydligas.

Förvaltningen ser möjligt att såväl kravställande som urvalskriterier för tilldelning av mark framöver kan behöva kompletteras eller justeras. Såväl krav på verksamheters förmåga/kapacitet som flexibilitet/omställningsförmåga samt villighet att teckna avtal för situationer av beredskap, så kallad avtalad beredskap, är möjligheter som tillämpas av andra offentliga aktörer i syfte att öka näringslivets incitament att bidra till ökad robusthet.

Förvaltningen bedömer att kriterierna för stadens prioritering och urval vid etablering, investering men även omlokalisering av företag kan behöva nyanseras och aktualitetsprövas i ljuset av nytt omvärldsläge. En nyanserad bild kan exempelvis inkludera kriterier för näringsliv som bidrar till samhällsviktiga verksamheter samt utvecklade former för riskanalys rörande stora beroenden.

Beroende på vilken/vilka former för beredskapslagring som inrättas så kan det medföra såväl ökade krav som ökade möjligheter för näringslivet lokalt. En kombination av former för beredskapslagring är också möjlig.

Ett område som visat sig sårbart för störningar är livsmedelsförsörjningen. Livsmedel är även en av de utpekade samhällsviktiga sektorerna. I samverkan med Stadsbyggnadsförvaltningen, Business Region Göteborg, Svensk Handel och aktörerna i dagligvarubranschen har förvaltningen därför bildat Forum dagligvaror. Syftet är att öka

¹ Lista med viktiga samhällsfunktioner - Utgångspunkt för att stärka samhällets beredskap, MSB 2023. [MSB - Listan viktiga samhällsfunktioner.pdf](#)

kunskapen och samverkan kring hur staden och branschen tillsammans kan bidra till ökad robusthet i livsmedelskedjan. Framåtblickande ser förvaltningen att samverkan kring livsmedelsförsörjningen behöver ske i bredare krets av offentliga aktörer och näringsliv lokalt. Förvaltningen ingår gärna i sådan samverkan.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension

Bedömning ur social dimension

Försörjningsberedskap handlar om förmågan att upprätthålla försörjning av varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och att bidra till det militära försvarets förmåga. I händelse av störningar i normala försörjningskedjor så finns det målgrupper i samhället som påverkas mer än andra såsom t ex äldre eller andra med omsorgsbehov och barn och unga som kommunen t ex har ett måltidsansvar för. Den nationella försörjningsförmågan får även påverkan på enskildas förmåga till självhjälp utan stöd från det offentliga.

Kommunens lokala förmåga att samverka med andra aktörer, såväl stat som region och näringsliv för att tillsammans bygga robusthet i försörjningskedjorna är därför av stor betydelse för hur kris eller krig påverkar civilbefolkningen som helhet.

Samverkan

Ärendet föranleder ingen facklig samverkan.

Bilagor

1. SOU 2023:50 En modell för svensk försörjningsberedskap
2. Regeringens bildspel från presskonferens för utredningen

Protokollsutdrag skickas till

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se.

Märk svaret med stadsledningskontorets diarienummer 0806/23

Ärendet

Förvaltningen har beretts tillfälle yttra sig över remissen En svensk modell för försörjningsberedskap, SOU 2023:50.

Remissvar skall vara stadsledningskontoret tillhanda 2023-11-30. Omedelbar justering begärs därför.

Beskrivning av ärendet

Den 15 december 2020 beslutade riksdagen inriktningen för total försvaret 2021–2025. Utgångspunkten för både det militära som det civila försvaret är att under minst tre månader kunna hantera en sådan säkerhetspolitisk kris i Europa och Sveriges närområde som innebär allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig.

Den nu remitterade utredningen avser fördjupning inom området civil försörjningsberedskap i såväl statlig som kommunal och privat regi.

MSBs ges nytt uppdrag och reviderad organisering

MSB får i uppdrag att vara nationell samordningsfunktion för försörjningsberedskap och ett försörjningsberedskapsråd skall inrättas. Myndigheten föreslås att omformas från enrådsmyndighet till styrelsemyndighet och bedöms ha behov av 60 heltidstjänster för sitt nya uppdrag.

Försörjningsanalyser skall tas fram

En huvuduppgift i myndighetens nya uppdrag är att ta fram en nationell försörjningsanalys av landets behov av försörjningsviktiga varor och tjänster. Som underlag för den nationella försörjningsanalysen skall beredskapsmyndigheterna ta fram sina behovs och försörjningsanalyser. Trafikverkets försörjningsanalys skall även omfatta behov av transporter. På lokal nivå skall länsstyrelserna göra behovsanalyser och samverka med kommuner och regioner för att kartlägga och analysera behoven samt identifiera företag som har betydelse för försörjningen på lokal och regional nivå. Som en konsekvens av förslaget ska kommuner och regioner vara skyldiga att på förfrågan från länsstyrelsen lämna den information som länsstyrelserna behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt förslaget.

Prioriterade sektorer för försörjningsanalyser är elektronisk kommunikation och post, energiförsörjning, finansiella tjänster, hälsa/vård/omsorg, livsmedelsförsörjning/dricksvatten och transporter.

Beredskapslagring föreslås inrättas

Som beredskapslagring definierar utredningen ”lagerhållning av försörjningsviktiga varor som vid behov ska kunna tas i anspråk vid en fredstida krissituation eller under förhållanden som råder vid höjd beredskap”. MSB skall i sin samordnande funktion bistå myndigheter med kunskap och information om beredskapslagring. Myndigheten skall även utföra beredskapslagring med tillhörande tjänster på uppdrag av statliga myndigheter. Myndigheten skall även kunna upprätta statliga beredskapslager för varor som inte andra myndigheter ansvarar för.

Avtalad beredskapslagring – företagen lagerhåller

Företaget är lagerhållare åt staten för ett omsättningslager. Befintliga lager och distributionskanaler kan användas. Ägandet av varorna kan vara företagets eller statens. Staten har inte direkt kontroll då besittningen är hos företaget. Kan finnas nära slutanvändaren. Staten går in och avtalar om skyldighet lagerhålla vissa varor. Viktigt med kravställandet.

Statlig beredskapslagring

Staten är lagerhållare och ägare av varorna. Längre avstånd till slutanvändare. Hög leveranssäkerhet. Egna lager och distributionskanaler behövs. Höga investeringskostnader. Inte lika lättillgängligt och risk för kassering. Varor som ingen annan myndighet ansvarar för.

Lagstadgad lagerhållning (sk pliktlagring) – kommunal el privat regi

Ingripande åtgärd på den fria marknaden som kräver noggsamma överväganden i förhållande till grundlagar och EU-rätt. I Finland pliktlagras stenkol, råolja, oljeprodukter, naturgas och läkemedel. För energiprodukter är användare, återförsäljare och importörer lagringsskyldiga. Lagringsplikts omfattning baseras på en genomsnittlig normalkonsumtion över en bestämd period för respektive varugrupp. Förslag om pliktlagring av sjukvårdsprodukter finns i Sverige ². Livsmedelsverket har bedömt att det bör införas en pliktlagring för kemikalier för rening av dricksvatten på lokal nivå³. Lagerhållning bör ske som omsättningslager och den som lagerhåller bör äga varorna. Kostnader för regioner och kommuners ev pliktlagring bör ersättas av staten.

Regeringsuppdrag om planeringsantaganden föreslås

Utredningen föreslår att regeringen uppdrar åt MSB att i samråd med Forsvarsmakten ta fram planeringsantaganden för försörjningsberedskapen.

Förvaltningens bedömning

Tillstyrker med följande synpunkt från förvaltningen:

Förvaltningen delar utredningens slutsats att planeringsförutsättningar behöver konkretiseras och preciseras. Förvaltningen efterfrågar planeringsförutsättningar för geografier och volymer av tillkommande lagringsbehov. I den mån statliga beredskapslager avses inrättas önskar förvaltningen preciserat om staten då avser äga fastighet och anläggning.

Övriga överväganden

Markägarrollen

Som utövare av markägarrollen till drygt halva Göteborg kommuns areal är sannolikheten stor att förvaltningen berörs i större eller mindre utsträckning av flera av de utredningar som pågår eller presenterats, såväl militärt som civilt. Omvärldsläget medför att förvaltningen arbetar framåtlutat och följer utvecklingen noga. Markägandet är ett starkt verktyg med möjlighet att påverka och bidra till positiv utveckling genom att,

² Hälso och sjukvårdens beredskap

³ Livsmedelsverket, Försörjning av kemikalier inom den svenska dricksvattenproduktionen, 2021, s 25 ff

tillsammans med andra, bygga robusthet och beredskap. Det finns normalt konkurrerande markanspråk på den kommunala markens användning men även ökat statligt intresse för det kommunala ägandet kan noteras.

Det snabbt försämrade omvärldsläget ger upphov till nya perspektiv och frågeställningar som förvaltningen inte har rutiner eller erfarenhet att hantera. En situation förvaltningen delar med andra delar av stadens organisation. I kontexten av totalförsvarets upprustning talas om *sammanhållen totalförsvarsplanering* och att alla aktörer, såväl offentliga som privata behöver bidra⁴. Upprustningen anges pågå under lång tid och utgör på så sätt det ”nya normala”. Det innebär att exploateringsförvaltningens roll som markägare befinner sig i en större kontext än *sammanhållen stadsutveckling eller hela-staden-perspektiv* på kommunnivå, vilket ställer ytterligare krav på förvaltningens förmåga att tänka i flera perspektiv och storheter samtidigt

Markanspråk

En effekt av inrättande av beredskapslager kan vara ökade markanspråk för lagerhållning. Detta kan komma i form av önskad utvidgning av befintliga lager på befintlig plats eller som nya platser för lagerhållning. Intressenten/lagerhållaren kan vara antingen näringsliv eller staten, beroende på former och platser för nya/utvidgade lagervolymer.

Kristina Lindfors
Direktör exploateringsförvaltningen

Marie Persson
Avdelningschef Mark och boende

⁴ Regeringsbeslut 29, 2020-12-17, Fö2016/00864 Fö2017/00850 Fö2019/01291 (delvis) Fö2020/01269 (delvis).